

Sociologi som konstform

Texten bygger på ett panelinlägg från Sociologidagarnas session om sociologi och litteratur. Samtalet utgick från antologin *Sociologi genom litteratur* och leddes av litteraturvetaren Johan Svedjedal. Förutom författaren deltog också redaktörerna Christofer Edling och Jens Rydgren. Rubriken är lånad från ett föredrag av Robert Nisbet.

I sina tio budord för en kreativ forskning framhåller Stefan Svallfors (2016) vikten av att läsa vitt och brett, bortse från disciplinränsar och ställa sig i hörn. Kanske gör jag nu en väl radikal tolkning av hans rättesnören, övertygad som jag är om att vårt ämne mår bra av marginalerna och glappen mellan discipliner, ämnen och kunskapsparadigm. Jag vill pröva tanken på en sociologi, inte bara *genom* litteratur (vilket föreslås i antologin *Sociologi genom litteratur*), inte heller en litteratur betraktad ur sociologisk vinkel (alltså litteratursociologi) – utan möjligheten till ett förtätat samröre: ett *som* i stället för *genom*. Litteratur *som* sociologi, och förstås: sociologi *som* litteratur.

Litteratur *som* sociologi – här finns otaliga exempel, vilket inte minst antologins många läsningar visar. Författare som berör klassiska samhällsvetenskapliga frågeställningar om makt och utanförskap, moral och social sammanhållning, som tar sig an en bit av världen med ett sociologiskt kalejdoskop. Ett dagsaktuellt exempel är uppmärksammade Maja Lee Langvads *Hon är arg*, ett poetiskt vittnesmål om att vara adopterad, men också en forskningsundersökning med 159 fotnoter och referensförteckning över pågående studier.

Sociologi *som* litteratur, då?

Vi ska väl ändå inte bli författare, utbrister någon, tillåta oss att – liksom romanen – fritt fabulera och hitta på. Är inte just kraven på tillförlitliga källor och transparens i förhållande till den verklighet vi har i uppdrag att skärskåda grunden för vår vetenskapliga legitimitet?

Onekligen är det så att sociologi och litteratur – liksom vetenskap och konst – delvis rör sig inom skilda paradigmer och håller sig med olika sanningsbegrepp. Vissa menar att det ena har sin grund i *logos*, förnuftet, medan det andra bottnar i *patos* – lidelsen, affekten: det som väcker känslor. Det som är sant – eller trovärdigt, rimligt och godtagbart – i vetenskaplig mening är inte nödvändigtvis sant i konstnärlig mening, och vice versa. Som hävdades av flera deltagare under Sociologidagarnas panelsamtal är detta den mest flagranta skillnaden där ingen tycks beredd att kompromissa. Författaren har rätt att dikta, hon *bör* dikta; fantasin är byggklossen i hennes värld, sanningsbegreppet

inte underordnat en yttre verklighet utan avhängigt romanens egen logik. Lyckas hon, hur surrealistiskt detta universum än är, blir författaren en effektiv berättare med kraft att svepa nya penseldrag över historien och rucka vår begreppshorison. Samhällsvetaren, däremot, får snällt hålla sig till empiriskt identifierbara fakta.

Men håller uppdelningen? Är inte också sociologen diktare? Är inte konststycket även för en sociolog att bända världen för att få syn på annat, att rucka på verkligheten som den ter sig i vardagligt ljus – ett uppdrag som kräver föreställningsförmåga och fantasi bortom det invanda?

Den brutna blicken

Jag vill tro att vår träning framförallt kommer till uttryck som en särskild sorts blick. Är det inte den blicken C. Wright Mills beskriver i första kapitlet av *Den sociologiska visionen* – blick som löfte? En mer kroppslig och mindre mekanisk förståelse av vad det innebär att tänka sociologiskt som kanske närmar sig den intuition och inlevelse som ibland sägs känneteckna konstnärlig verksamhet. Snarare än att fördunkla genom slirig diskurs om genialitet är poängen att den som under lång tid hänger sig åt sociologi (läser teori, genomför undersökningar, sätter sociologiska begrepp på verkligheten) införlivar kunskapen som en förkroppsligad känsla, ofta svår att fullt ut förklara. Sociologi blir efterhand en orientering, en särskild blick och dragning till världen. Pendelrörelsen mellan historia och biografi, dubbelseendet som bryter struktur mot individ och skapar ett särskilt intresse för paradoxer och sprickor, är en del av vår disposition.

Läser vi Georg Simmel, själv en högst oortodox sociolog som trots (eller på grund av) icke-existerande metod och okonventionell vetenskapssyn har överlevt och ständigt upptäcks av nya generationer, kan vi tänka oss att ämnet – som en särskild orientering – har olika formspråk. ”A parallel is found in the fact that the same geometric form may be observed in the most heterogeneous materials and that the same material occurs in the most heterogeneous spatial forms” (Simmel 1908/1971:26). Är materialet, eller i vårt fall blicken, tillräckligt skarp tränger den igenom formen; vi känner igen sociologin när vi möter henne, oavsett språk och genre.

Vetenskaplig metod är förstås det som ger akademisk legitimitet, men hur är det med ämnets bredare betydelse och tyngd – är det inte just den särskilda blicken som ger sociologin dess mening? Metoderna hjälper oss helt säkert att systematisera kunskapen men det är inte lika självklart att de ”lyfter oss ur tillfälligheternas historia”, som Sverre Wide formulerar det i sin recension av *Sociologi genom litteratur*. Även Mumindalens Hemul och Rådd-djur är, som han skriver, metodiska i samlandet och sorterandet av knappar och insekter, men vad meningen är – om detta är väsentligt samlande eller en kunskap ”sluten kring sig själv” – kan knappast graden av vetenskaplighet avgöra (Wide 2016:93). Även den mest nitiska samlare och metodekvilibrer kan ha misstagit sig när det gäller frågan om innehåll – vart blicken bör riktas. I den klassiska essän *Science as a vocation* är Max Weber inne på något liknande. Ingen undersökning i världen, hur tillförlitlig och noggrann den än är, kan motiveras om bärande idéer

saknas. Trots att hårt och ofta tråkigt arbete är en del av forskningsprocessen, det understryker förstås Weber (även om vissa "dilettanter" kan ha lyckan att snubbla över avgörande hypoteser), är inspiration och fantasi nödvändiga ingredienser. Sociologi skrivs rentav fram som en "passionate devotion", en "strange intoxication" som delar själ med konsten.

... inspiration plays no less a role in science than it does in the realm of art. It is a childish notion to think that a mathematician attains any scientifically valuable results by sitting at his desk with a ruler, calculating machines or other mechanical means. The mathematical imagination of a Weierstrass is naturally quite differently oriented in meaning and result than is the imagination of an artist, and differs basically in quality. But the psychological processes do not differ. Both are frenzy (in the sense of Plato's "mania") and "inspiration" (Weber 1919/1991:136).

Fyrtio år senare håller Berkeley-professorn Robert Nisbet, dåvarande ordförande i the Pacific Sociological Association, ett anförande i samma anda. Föredraget *Sociology as an art form* (inte *martial art* alltså, vilket Pierre Bourdieu ytterligare fyrtio år senare föreslår) är en plädering för en känslans och sinnlighetens sociologi. Enligt Nisbet är vetenskaperna redan konst, sociologin redan litteratur, utan att för den sakens skull förlora sin grad av vetenskaplighet. Med hänvisning till matematikern Marston Morse vackert mystiska beskrivning av hur kunskap frammanas – "the unconscious recognition of beauty" – framhålls vetenskapens psykologiska och andliga släktskap med konsten (1962:70). Idag höjer vi på ögonbrynen inför sådana beskrivningar, men enligt Nisbet var det en självklarhet för andra tiders tänkare och konstnärer. Johann Wolfgang von Goethe såg exempelvis inga skäl att skilja arbetet med *Faust* från de botaniska och geologiska studierna: de konstnärliga undersökningarna ansågs besjåla de vetenskapliga. Det är först vid 1800-talets mitt som konst och vetenskap glider isär och blir varandras motsatser. Industrialisering och byråkratisering, tilltagande arbetsdelning och specialisering sätter stopp för renässansmänniskan. Som binärt par präglas konsten alltmer av genikult, medan vetenskapen omges av metodmyt.

Gradually the idea spread that science, unlike art, flows along the same methodological and systematic channels that business or law or medicine does. What is crucial, it was felt, was not free reflection, intuition, and imagination but rigorous adherence to procedure. The machine in the factory was proof that skill could be transferred from man to technology, making human ingenuity an expendable item. Could not method be the analogue of the machine? (Nisbet 1962:68)

Det här är en problematisk utveckling, menar Nisbet. För trots att vetenskap och konst inte kan bli samma sak delar de något helt avgörande: nämligen sitt i grunden kreativa *imagination work*. "If we forget this we run the risk of losing the science, finding ourselves with a sandheap empiricism or methodological narcissism, each as far from science as art is from billboard advertisements", skriver han (ibid.:67). Hotet

mot blicken tycks evigt, men kanske går det att urskilja olika frontlinjer. Möjligen är det symptomatiskt att Nisbet på sextioalet varnar för metodmaskinen medan vår tids hot snarare har med andra aspekter av byråkratisering att göra. Den utveckling som såväl Nisbet som Weber och Mills beskriver är idag sammankopplad med new public management-kultur vars regelverk och normsystem sipprar in i det som borde vara en kritisk och motståndskraftig universitetskropp. Samtidens varnande röster menar att forskare och lärare underordnas ett system styrt av administrativa chefer med begränsad insyn i forskning och undervisning. En marknadsmodell gör akademien till ett företag, reglerat av direktiv om lönsamhet, effektivitet och snabba resultat. Som Inger Edqvist (2016) skriver i en ledare om antologin *Det hotade universitet* riskerar utvecklingen att förflytta viktig intellektuell verksamhet till andra arenor: ”Frågan är om verklig kunskapsutveckling numera inte sker i andra miljöer än dagens universitet.”

Fast i formen

En annan hotbild är den allt snävare formen. Samtidigt som sociologin förgrenar sig i allt fler ämnesspecialiseringar krymper antalet genrer och uttryck.

Vetenskapen sägs ibland eftersträva precision och exakthet, att undanröja ambivalens, medan konstens språk är associativt: det öppnar för mångbottnad tolkning med alla sinnen. Man kunde tro att vetenskapen därför skulle lyckas bättre än konsten att finna bärande ord, de som förmedlar budskap, men kanske förhåller det sig ibland tvärtom. Ofta infinner sig en oförmåga att förmedla det vi så säkert vet, kunskapen sluter sig kring sig själv. Kanske beror det på att den sociala verkligheten ytterst är ambivalent, kanske i grund och botten omöjlig att fånga i exakta utsagor.

Kanske har också den allt snävare formen något med saken att göra, våra trubbiga uttrycksmedel. Det vetenskapliga språket tycks allt hårdare dikterat av genrer: tidskriftens åttatusen engelska ord; avhandlingens inledning, teori, metod; forskningsansökningens saluförande argumentation. Gör inte det oss sämre rustade att hitta en tankes exakta uttryck, den klädnad som får något att bryta igenom – som konstnären Louise Bourgeois världskända spindlar (”They were my most succesful subject so I must be convincing. They must carry a message”)? Vissa genrer – i klarspråk högt rankade internationella tidskrifter – har idag blivit en garant för, eller rentav själva definitionen av det vetenskapliga, med konsekvensen att det som inte inordnas och uttrycks i sådana forum, upphör att existera. Vi tycks, liksom deckaren, ha fastnat i en form.

Formalia och genrer är nu inte så oskyldiga som de kan verka. De korrupperar inte bara språk och disposition utan även tanke. Vissa saker skriver jag inte för att jag upplever det som (intres)sant utan för att någon annan insisterar, ibland en anonym ansökningsmanual. Det händer att tilltalet dröjer sig kvar, efter att texten skickats iväg. I artikeln *Publishing as prostitution? Choosing between one's own ideas and academic success* beskriver Bruno Frey (2003) hur publikationshets och den oförtjänt stora tillit som sätts till anonyma reviewer får oss att ge upp

vår mest värdefulla tillgång som forskare: våra idéer, och tron på dem.¹ Fördelen är förstas att vi berikas med en kumulativ kunskapsprocess där bitar breddar och fördjupar ett redan upptrampat forskningsområde – vi bidrar. Nackdelen är att djärva hypoteser och försök att bryta ny mark förmodligen blir allt svårare att få publicerade. Självklart ska kritisk granskning vägleda forskningen men när överlevnad i universitetsvärlden hänger på publikationsförmåga är det lätt att även gå med på synpunkter som mest tycks handla om likriktning och anpassning. En annan konsekvens, med värre implikationer, är att de peer review-baserade regelsystemen inte alltid håller tätt. Den senaste tidens KI-skandal, liksom den så kallade Sokalaffären från 1996, vittnar om en övertro till tidskrifterna som tillförlitliga granskare.²

Är det då så som Nisbet, Weber och Edqvist påpekar, att vi i vår iver att hålla oss inom disciplinerna och de för tillfället dominerande genrererna och byråkratiska regelverken riskerar att göra oss ointressanta, att bakbindas i kunskapsuppdraget? Kan det som i vetenskaplig mening är osant ibland till och med sträcka sig efter något mer väsentligt – som Durkheims självmordsstudie som fick backning när det gäller empirins tillförlitlighet men ändå beröms som ett stycke klassisk samhällsvetenskap? Finns inte en risk att vi med allt striktare och snävare krav på *hur* och *var*, en formalians lag, gör oss av med intressant sociologi – och intressanta sociologer?³

Korläsningar

Som bekant har sociologer inte patent på kunskap om människan i samhället. Tvärtom är konkurrensen hård. Författare, filmare, serietecknare, journalister, komiker och konstnärer känner sig också manade att uttyda samhället och tycks ibland lyckas bättre, även när det gäller att förmedla sociologiska perspektiv. Är inte Liv Strömqvists seriealbum perfekta grundkursböcker i genussociologi? Eller filmaren Ruben Östlund en förnämlig mikro-sociolog med skarp blick för mänskligt samspel? Förutom att skickligt skärskåda maktens vardagsverkningar (med uttalade referenser till sociologisk

1 Som en ödets ironi blev Frey själv föremål för ett tidskrifts-debacle ett decennium senare när det visade sig att han publicerat samma artikelstoff i fyra olika tidskrifter. Beträktad med systemkritisk blick är fallet signifikativt: även uppenbart kritiska forskare tvingas tänka och handla enligt den rådande ekonomins logik. Tack till Stefan Svallfors som gjorde mig uppmärksam på fallet.

2 Läs gärna Roland Paulsens essä om vetenskapliga artiklar som hårdvaluta i dagens forskarsamhälle: "Studier i rent nonsens" (2016) och Ingrid Carlbergs analys av Macchiariini-affären: "Jakten mot rampljuset skapade skandalen" (2016).

3 "Can you imagine what would have happened had any one of them [major ideas in sociology] been subjected, at the moment following inception, to a rigorous design analysis? Can anyone believe that Weber's vision of rationalization in history, Simmel's vision of metropolis, or Durkheim's vision of *anomie*, came from logico-empirical analysis as this is understood today? [...] Each was, with deep intuition, with profound imaginative grasp, reacting to the world around him, even as does the artist, and, also like the artist, objectifying internal and only partly conscious, states of mind" (Nisbet 1962:71).

teori) lyckas de dessutom med något som i princip samtliga universitetsverksamma misslyckas med: att nå ut.

Att föreställa sig forskare och lektorer bakom filmkameran, med händerna i leran, eller slutredovisningar för VR-projekt som olja på duk, är givetvis långsökt. Vårt hantverk är och bör förmodligen i huvudsak vara av annat slag. Några sociologiska spindlar får vi nog vänta på. Men kanske kan konstnärligt arbete, inte minst litteraturen som också arbetar med ordet och delar barndom med sociologin, ändå sporra till djärvare tolkningar och uttryck. Kanske kan dess friare och samtidigt mer exakta (form)språk hjälpa oss att bli mer effektiva sociologer.

Det är på sätt och vis utgångspunkten för antologin *Sociologi genom litteratur*. I sin recension, uppmärksammar Henrik Fürst (2016) ett antal korsläsningar och frågetecken. Han lyfter exempelvis fram Mikaela Sundbergs bidrag om Jens Lapidus som högtintressant teoriutveckling, där scener från litteraturen används för att bygga ny teori, men undrar – liksom Sundberg själv och röster från sociologikonferensens panelsamtal – hur vi bör ställa oss till romanens stoff. Kan skönlitteratur användas som sociologisk empiri? Redaktörerna slår ett slag för en vetenskapligt kreativ – men avgränsad – romanläsning. Litteratur kan användas som triggande utgångspunkt i forskningsprocessens inledande fas där vi tillåts spekulera och formulera fantasmatiske hypoteser. I det skedet kan romanen bidra med viss djärvhet eftersom den inte bromsar in vid det rimligas gräns utan tillåter tankeexperiment, spegelskildringar, surrealistiska fabler som spetsar till det invanda samtidigt som det intima tilltalet erbjuder en känslomässig inlevelse med den värld som skildras. Däremot kan skönlitteraturens gestaltningar inte brukas som empirisk evidens, där är redaktörerna tydliga.

Vänder vi oss till pågående forskning hittar vi andra, möjligen mer Nisbetska tolkningar av samröret mellan sociologi och konst. Strömmen av etnografiska arbeten är ett exempel på en mer gestaltande och sinnligt orienterad sociologi som vill få läsaren att leva sig in i den värld som undersöks. Här kan avhandlingen *Inte den typ som gifter sig* nämnas, som bryter ny mark med sitt kreativa materialanvändande. Intervjuer bildar grund för idealtypiskt formade röster som i nästa steg sätts i fantasifull dialog med varandra (Adeniji 2007). Andra väljer att aktivt samarbeta med konstnärer. Tora Holmberg bjuder exempelvis i sista kapitlet av boken *Urban animals* (2015) in konstnären Katja Aglert till dialog. Men även inom till synes torrare forskningsfält kan man utläsa ett konstnärligt släktskap. Den matematiska sociologin, det Christofer Edling under Sociologidagarnas panelsamtal förespråkade i linje med en ”tråkighetens dygd”, att vara så knapphändig och exakt som bara går, kan väl också ses som en estetisk gärning; ekvationens avskalade enkelhet en strävan efter sublim minimalism – det matematikern Marston Morse beskriver som den rena tankens skönhet. Söker vi bland internationella stjärnor hittar vi dem som gjort sig ett namn på att korskoppla abstrakt teori, biografiska anekdoter och poesi. Ett exempel är Donna Haraway, brokig feministisk vetenskapsfilosof med bakgrund i bland annat biologi och primatologi. I hennes tankevärld finns inga skarpa kanter mellan konst och vetenskap. Med sin helt egna intellektuella stil (ett mischmasch av posthumanistisk terminologi och djärva

metaforer) visar hon hur ett kreativt uppror mot gängse disciplinränder och formnormativitet kan bana väg för ny kunskap.⁴

Roar vi oss med att undersöka teoribegreppets etymologi finner vi att det, trots av vi gärna associerar det med något torrt och tråkigt, delar ursprung med teatern. Grekiskans *theoria* – från *thea* (en utkikspunkt) – betyder just betraktelse, kontemplation, spekulering; tillstånd sammanflätade med fantasi och föreställningsförmåga. Släktskapet med konstens domän tycks alltså inskrivet i ordets rötter. Kanske märks det även på närmare håll. Forskningens vardagliga praktik, det närmast intuitiva arbetet med idéer och gestaltning – det vi gör när vi gör sociologi – förutsätter vetenskaplig fantasi. Läser vi klassikerna blir släktskapet än mer uppenbart. För är det inte en sorts sociologisk poesi Foucault ägnar sig åt när han påstår att kunskap är makt, när Bourdieu använder ekonomins terminologi för att beskriva allt ifrån äktenskap till konstsamlande, eller när Weber korskopplar protestantisk etik med kapitalistisk anda? Med till synes enkla medel har sociologer rubbat vår uppfattning om världen just så, genom att korskoppla och skjuta in lika-med-tecken mellan till synes oförenliga fenomen. Det menar i alla fall Magnus Haglunds i essän *Sociologi och poesi* (1997). Han beskriver ämnets slagkraft just som dess i grunden poetiska grepp: påbudet att bryta blick och – med Paul Ricoeurs ord – skapa ”en kreativ imitation av verkligheten”, att tvinga fram perspektiv som motar bort invanda föreställningsvärldar och vardagsspråk. För att lyckas kan vi lyssna in oss på lyriken och försöka efterhärma dess metaforbruk.

Uppehålla sig i hörn

Ytterst är det förstås så att svaret på frågan vad det blir av allt, vad korsläsningar mellan vetenskap och konst, sociologi och litteratur, ska leda till, endast kan besvaras av de verksamma i skärningspunkterna. Kanske behövs egentligen ingen programskrift, kanske är *sociology as an art form* det vi först möter som grundstudenter, det som får några av oss att fascinerat stanna kvar, år efter år.

Vi universitetsverksamma gör nog bäst i att låta författardrömmarna förbli sommarlovsfantasier men kanske kunde vi tillåta oss att då och då fara ut i djärv spekulation, fabulering och fantasi – i syftet att få syn på annat än det som redan ligger avtäckt i

4 Även svenska tänkare som Johan Asplund och Karin Widerberg har skapat en egen ton genom att ta sig an teoretiska och metodologiska spörsmål med ett personligt färgat språk och oväntade infallsvinklar. Det särskilda tilltalet, ambitionen att sträcka sig utanför ämnets disciplinära gränser och frikoppla frågeställningarna från givna referensramar har fått dem att hitta läsare långt utanför universitetssociologin. Men tilltalet har även väckt kritik i forskarleden. Exempelvis fick Widerbergs omsusade bok *Kunskapens kön* både ros och ris när den kom 1995, inte minst på grund av greppet att använda personliga erfarenheter som utgångspunkt för teoretiska resonemang. Bland annat gick Bo Rothstein till attack i ett öppet brev i *Dagens nyheter* och gjorde sig lustig över bokens inledande minneshistorier om sexualitet och kunskap. Men boken hyllades också av recensenter i dagspressen och inspirerar fortfarande nya läsare att hitta egna grepp för att göra sociologin angelägen. Även Asplund har ifrågasatts men också berömts för sin egensinnighet, bland annat erhöll han Svenska Akademiens essäpris 2007.

uppdragna spår. Kanske kunde vi ibland våga förhålla oss friare, rentav av hädiskt, till de genrer vi idag underkastar oss, värdesätta text – som trots allt är den materia vi dagligen brottas med – också som text, alltså som en bändbar struktur, formbar för olika syften, såväl cerebralt som känslomässigt appellerande. Kort sagt: kanske kan sociologin frambesvärjas på sätt som får fantasin – *theoria* – att tydligare lysa igenom och det estetiska att tillföra analytiska kvaliteter.

Kanske är sådan vetenskapspraktik särskilt angelägen i en tid där humanioras och samhällsvetenskapernas produktionsvillkor drastiskt förändrats. Där en absolut majoritet skriver på annat språk än modersmålet, där den alltmer dominerande genren – den internationella tidskriften – efterfrågar allt högre grad av specialisering och resultatorienterad redovisning, där bibliometriska mätningar trissar upp mängdens betydelse: att göra mer av samma, snarare än att kasta sig ut i okänt nytt.

Att så många verksamma sociologer tackade ja till att skriva i antologin *Sociologi genom litteratur*, trots att kapitlet bedöms som icke-text i akademins tjänstefördelningsekonomi, en nolla i sakkunnigutlåtandets marginal, pekar mot att gränstrakten fortsätter locka. Textsamlingen kan ses som en liten utbrytning, en vänlig protest mot en introvert ekonomi. Vi struntar i high ranking journals, norska listan, petiga anonyma reviewers; vi skriver för att vi vill, som vi vill, vi läser vitt och brett, vi struntar i disciplinräns, vi uppehåller oss i hörn ...

... är inte blickfånget ett annat här, i hörnet, en bit från det centrum som suger allt till sig. Kanske är det som Svallfors skriver: ”att det som nyss var ett överskådligt myller av händelser, människor, kroppar nu plötsligt går att se som mönster och återkommande händelseförlopp” (2016:205). I hörnet en annan sorts tystnad, larmet från rummets mitt inte lika påtagligt. Här samlas damm, en och annan spindel, här är det lätt att låta tid gå, bli en avfälling. Men här finns också en annan sorts frihet. Avståndet från centrum innebär en närhet, till annat. Tanken krokar lättare i angränsande discipliner, utomakademiska utforskningar, berättelser bortom metodmaskinen. I hörnet blir det tydligt att blicken aldrig är en utan bruten, ett kalejdoskop av perspektiv, sociologen ett dubbelseende månghövdad monster som vägrar sluta sig kring den egna tanken.

Maria Törnqvist, Uppsala universitet och Institutet för framtidsstudier

Referenser

- Adeniji, A. (2007) *Inte den typ som gifter sig: Feministiska samtal om äktenskapsmotstånd*. Diss. Linköping: Linköpings universitet.
- Cajori, M. & A. Wallach (2008) *Louise Bourgeois: The spider, the mistress and the tangerine*. Dokumentärfilm.
- Carlberg, I. (2016) ”Jakten mot rampljuset skapade skandalen”, *Dagens nyheter*, 2016-09-06.
- Edling, C. & J. Rydgren (red.) (2015) *Sociologi genom litteratur: Skönlitteraturens möjligheter och samhällsvetenskapens begränsningar*. Lund: Arkiv förlag.

- Edqvist, I. (2016) "Flyr de intellektuella svenska universitet?", *Svenska Dagbladet*, 2016-04-04.
- Frey, B. (2003) "Publishing as prostitution? Choosing between one's own ideas and academic success", *Public choice* 116: 205-223.
- Fürst, H. (2016) "Recension av *Sociologi genom litteratur*", *Tidskrift för litteraturvetenskap* 46 (2).
- Haglund, M. (1997) *Sociologi och poesi*. Opublicerat manus. Stockholms universitet.
- Holmberg, T. (2015) *Urban animals: Crowding in zoocities*. New York: Routledge.
- Mills, C. Wright (1959/1971) *Den sociologiska visionen*. Lund: Bokförlaget Prisma.
- Nisbet, R. (1962) "Sociology as an Art Form", *The pacific sociological review*, 5(2): 67-74.
- Paulsen, R. (2016) "Studier i rent nonsens", *Dagens nyheter*, 2016-03-30.
- Simmel, G. (1908/1971) "The problem of sociology", *On individuality and social forms: Selected writings*. Chicago: The University of Chicago Press: 23-35.
- Svallfors, S. (2016) "Uthållig kreativitet – tills döden skiljer oss åt: Tre faror, två demoner, tio budord", *Sociologisk forskning* 53 (2):199-207.
- Weber, M. (1919/1991) "Science as a vocation", *From Max Weber: Essays in sociology*. London: Routledge: 129-156.
- Wide, S. (2016) "Recension av *Sociologi genom litteratur*", *Sociologisk forskning* 53 (1):92-94.